

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

برگزاری آزمون های مختلف رقابت فشرده ای را بین دانش پژوهان برای ورود به مقاطع تحصیلی بالاتر، ایجاد می نماید و دانش پژوهان را به مطالعه بیشتر و دانش اندوزی ترغیب می کند. وجود جزواتی که در این مسیر راهگشا باشد و الگوی فکری و مطالعاتی را برای داوطلبان اینگونه آزمونها فراهم کند، ضروری به نظر می رسد.

در این راستا موسسه علوم و فنون معین تلاش گسترده ای را با همکاری اساتید و دانشجویان انجام داده است که اهداف یاد شده را پوشش دهد.

به هر حال تلاش در جهت افزایش کیفیت جزوات ادامه خواهد داشت و انعکاس نظرات شما دانشجویان محترم، این موسسه را در جهت ارتقا کیفیت یاری خواهد داد.

در انتظار رهنمودهای سازنده شما دانشجویان گرامی خواهیم بود.

هیئت مؤلفان موسسه معین

مؤلفین : خانم سمیه عباسی کیا - خانم افسانه امیدبی

فهرست

Table of Contents

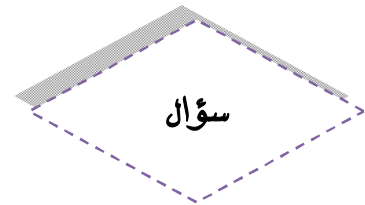
4.....	فصل اول : اپیدمیولوژی
61.....	فصل دوم: اپیدمیولوژی بیماری های عفونی و مبارزه با بیماریها
155.....	فصل سوم : مراقبتهای دوران بارداری
211.....	فصل چهارم : مفهوم سلامت و بیماری
261.....	فصل پنجم: مراقبت های بهداشتی جامعه
273.....	فصل ششم: برنامه ریزی و مدیریت بهداشت
283.....	فصل هفتم: بهداشت محیط

فصل اول : اپیدمیولوژی

اپیدمیولوژی

اپیدمیولوژی، علم پایه برای پزشکی پیشگیری و اجتماعی است شعب و شاخه های علوم تحت پوشش اپیدمیولوژی نه تنها شامل بررسی توزیع و علل بیماری ها (و پس از آن پیشگیری از آن ها) است بلکه وقایع مرتبط با سلامت انسان و بهداشت را هم در بر می گیرد .
 اپیدمیولوژی با شناسایی عوامل خطر در بیماری های مزمن و ارزشیابی کارهای درمانی و خدمات بهداشتی، فرصت های تازه ای برای پیشگیری، درمان، برنامه ریزی و ارتقای کارآیی و تأثیر خدمات بهداشتی فراهم می نماید .
 تاریخچه: واژه ی اپیدمیولوژی از کلمه EPIDEMIC گرفته شده است. (در بین = Epi، مردم = Deos و علم بررسی = Logus).
 اپیدمیولوژی تعریف های گوناگون دارد؛ فهرستی از این تعریف ها عبارت اند از:

- 1- علم بررسی پدیده های بیماری های عفونی همگانی،
- 2- بررسی وفور توزیع و عوامل تعیین کننده ی بیماری،
- 3- اپیدمیولوژی معطوف به الگوهای بروز بیماری در جمعیت انسان و عوامل مؤثر بر این الگوها است،
- 4- علم بررسی توزیع و عوامل تعیین کننده ی حالات مرتبط با سلامتی و حوادث در انسان و به کارگیری این بررسی برای مبارزه با مشکلات بهداشتی .

عبارت صحیح تر در مورد تعریف دانش اپیدمیولوژی کدام است؟ ((پزشکی / اسفند 72)

- 1) علم بررسی علل و چگونگی انتشار بیماریها و وقایع
 - 2) دانش بررسی همه گیری بیماریهای غیر واگیر
 - 3) دانش بررسی همه گیری بیماریهای واگیر
 - 4) علم کنترل بیماریهای واگیر و غیر واگیر
- گزینه 1 صحیح است.

فراوانی بیماری : (Disease frequency)

جوهر ذاتی تعریف اپیدمیولوژی اندازه گیری وفور بیماری، ناتوانی یا مرگ و خلاصه کردن این اطلاعات به شکل نسبت ها و میزان ها است و به این ترتیب پایه ی اندازه گیری وفور بیماری نسبت یا میزان است . میزان ها، برای مقایسه ی وفور بیماری در جوامع مختلف یا در زیر گروه های یک جامعه در رابطه با عوامل علیتی مظنون ضروری هستند . بسیاری از موضوع های اندازه گیری بیماری ها و وقایع مرتبط با بهداشت در دامنه های آماری زیستی قرار دارند که خود ابزار اساسی اپیدمیولوژی است.

توزیع بیماری : (Distribution of Disease)

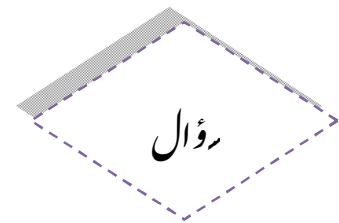
نخستین وظیفه ی اپیدمیولوژیست تعیین چگونگی توزیع بیماری ها ی مختلف بر حسب زمان مکان و شخص است؛ یعنی اصول پایه ی اپیدمیولوژی آن است که توزیع بیماری در یک جامعه الگویی دارد مطالعه ی این گوناگونی ها یا الگوها که می توانند منجر به اجرا یا پیشنهاداتی برای تدابیر مبارزه یا پیشگیری از بیماری شوند یک پیامد مهم این مطالعه ، تنظیم فرضیه ی سبب شناختی برای بیماری است ، این جنبه ی اپیدمیولوژی همه گیری شناسی توصیفی نامیده می شود.

عوامل تعیین کننده ی بیماری : سیمای بی همتای اپیدمیولوژی، آزمون فرضیه های سبب شناختی و تعیین علل (با عوامل خطر) مربوطه ی بیماری است . این کار مستلزم استفاده از اصول و روش های اپیدمیولوژی است. این جنبه از اپیدمیولوژی را همه گیری شناسی تحلیلی نامند.

اهداف اپیدمیولوژی:

برابر نظریه «اتحادیه ی بین المللی اپیدمیولوژیست ها» اپیدمیولوژی سه هدف دارد:

- الف- توصیف توزیع و حجم مشکلات مربوط به بیماری در جوامع انسانی،
 ب- شناسایی عوامل سبب شناختی در بیماری زایی بیماری،
 ج- تأمین داده های اساسی برای برنامه ریزی، اجزا و ارزشیابی خدمات پیشگیری، مبارزه و درمان بیماری و برقراری اولویت بین این خدمات .
 برای برآوردن این اهداف سه طبقه بررسی های اپیدمیولوژی مختلف را می توان در نظر گرفت.
 بررسی های توصیفی، تحلیلی و بررسی های مداخله ای یا تجربی.
 اهداف فوری اپیدمیولوژی باید به اقدام مؤثر در زیر منجر شود :
 الف-از بین بردن یا کاهش مشکل بهداشتی یا پیامدهای آن،
 ب- پیشگیری از بروز آن مشکل در آینده.

کدامیک از عبارات زیر از اهداف فوری اپیدمیولوژی محسوب می شود؟ (ارشد ارگونومی / 91-92)

- الف) تأمین داده های پایه برای برنامه ریزی
 ب) حذف یا کاهش مشکل بهداشتی یا پیامدهای آن
 ج) شناسایی عوامل سبب شناختی در بیماریزایی
 د) توصیف توزیع و حجم مشکلات مربوط به بیماری
گزینه (ب) صحیح است.

اپیدمیولوژی و پزشکی بالینی:

تفاوت اساسی بین اپیدمیولوژی و پزشکی بالینی در آن است که واحد مطالعه ی اپیدمیولوژی «جمعیت معین» یا جمعیت در معرض خطر است، ولی در پزشکی بالینی واحد مطالعه یک یا چند بیمار است . پزشک بالینی به بیماری در یک شخص توجه دارد، در حالی که اپیدمیولوژیست به الگوهای بیماری در کل جامعه نظر دارد. و از این رو اپیدمیولوژی هم به افراد سالم و هم به بیمار توجه می نماید.

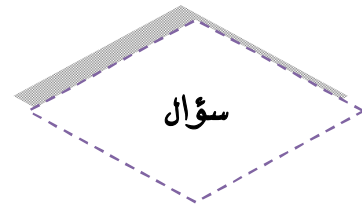
نکته: پزشک بالینی به اشخاص مبتلا به بیماری توجه دارد، ولی همه گیری شناسان به ارتباط بین بیماران و جامعه به شکل میزان ها و نسبت ها علاقه دارند .

در پزشکی بالینی پزشک در جست و جوی تشخیص بیماری، پیش آگهی و دستور درمانی ویژه ی بیماری است، در اپیدمیولوژی هم وضعیت مترادف آن است. اپیدمیولوژیست باید در جست و جوی منبع مخصوص عفونت، راه انتشار یا عامل سبب شناختی بیماری به منظور تعیین روند آینده بیماری و توصیه ی تدابیر خاص مبارزه با بیماری باشد.

اپیدمیولوژیست نتایج تدابیر پیشگیری و درمانی برقرار شده را هم ارزشیابی می نماید و این کار راهنمایی لازم و مناسب برای مجریان خدمات بهداشتی را فراهم می آورد تا بتوانند برنامه های بهداشت عمومی را به نحو مؤثری اداره نمایند. در پزشکی بالینی بیمار به نزد پزشک می آید ولی در اپیدمیولوژی بررسی کننده به جامعه مراجعه می کند تا کسانی را که دچار بیماری مورد نظر هستند یا با عوامل سببی مظنون برخورد داشته اند پیدا کند. موضوع مورد نظر پزشکی بالینی با فنونی مانند پزشکی و آزمایش های لابراتواری دریافت می

شود، ولی موضوع های مورد نظر اپیدمیولوژی درک شدنی است و تنها می توان به صورت نمودار و جدول آن را نشان داد. پزشکی بالینی و اپیدمیولوژی با یکدیگر تضاد ندارند؛ هر دو با یکدیگر ارتباط نزدیک دارند و با یکدیگر همزیستی و کمک دو جانبه می نمایند. روش های دسترسی به مشکلات مربوط به سلامت و بیماری بر پایه دو اصل است:

الف- طرح کردن پرسش ها
ب- انجام مقایسه.

کدامیک از فعالیت های زیر از وظایف اپیدمیولوژی می باشد؟ (پزشکی / اسفند 71)

- 1- تهیه و تصویر درمانگاهی بیماریها
 - 2- ارزشیابی فعالیت هایی که در جهت کنترل بیماریها انجام می گیرد.
 - 3- تعیین توزیع بیماریها و اولویتهای
 - 4- ارزشیابی وضعیت فرد بیمار
- 1) 1 و 2 و 3
2) 3 و 4
3) 1 و 3 و 4
4) 2 و 3 و 4
- گزینه 4 صحیح است.

کدامیک از موارد زیر از وظایف اپیدمیولوژیست محسوب نمی شود؟ (پزشکی شهر بور 72 و 73)

- 1) تعیین انتشار جغرافیایی بیماریها
 - 2) ارزشیابی عملیات پیشگیری و کنترل بیماریها
 - 3) ارزیابی نیازهای بهداشتی و کمک به برنامه ریزی های بهداشتی
 - 4) ارزشیابی وضعیت فرد بیمار برای تعیین درمان مناسب
- گزینه 4 صحیح است.

انجام مقایسه:

طرح اصلی بررسی اپیدمیولوژی انجام مقایسه و استنتاج است. این کار به صورت مقایسه ی دو (یا چند) گروه انجام می شود، که در آن یک گروه دارای بیماری (یا مواجهه با عامل خطر) و گروه (های) دیگر فاقد بیماری (یا عدم مواجهه با عامل خطر) هستند. می توان بین جوامع مختلف مقایسه کرد و عامل خطر مشترک یا بیماری مشترک را بررسی نمود؛ این گونه مقایسه ها را بررسی های بین کشوری گویند.

همه گیری شناسان با انجام دادن مقایسه ها در جستجوی اختلافات اساسی در میزبان، عوامل و محیط زیست در بین مبتلایان و غیر مبتلایان هستند. سرنخ های مربوط به علت بیماری را از چنین مقایسه هایی به دست می آورد.

یکی از نخستین نکاتی که پیش از انجام مقایسه باید در نظر گرفت اطمینان از قابلیت مقایسه بین گروه های شاهد و مورد است، باید هر دو گروه کاملاً مشابه باشند، موضوع های مورد مقایسه باید دقیق بوده و بتوان آن ها را به روش یکسان گردآوری نمود. بهترین راه اطمینان از قابل مقایسه بودن در این گونه موارد، انتساب اتفاقی یا تصادفی کردن در انتخاب گروه شاهد و بیمار است و در صورتی که انتساب اتفاقی مقدور نباشد از عملی به نام جور کردن یا همسان سازی برای ویژگی های منتخبی که می توانند سبب مخدوش شدن